

Логос, 2002. – 646с

8. Кропельницька С. О. Теоретико-методологічні аспекти самоорганізації у територіальних виробничих системах // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №4(34). – С.119-128.

9. Эшби У. Р. Принципы самоорганизации. – М.: Мир, 1966. – 164 с.

10. Мочерний С. Синергетичний підхід в економічному дослідженні // Економіка України. – 2002. – №8. – С. 44-51.

11. Стадник В.В. Можливості і перспективи формування інноваційно-підприємницької поведінки суб'єктів малого бізнесу в Україні // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия экономическая. Выпуск 89-3. – Донецьк, ДонНТУ. – 2005. – С.76-82.

12. Ярема Л.В. Економічні переваги інтегрованих об'єднань з виробництва, переробки і реалізації продукції // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 137-142.

13. Стадник В.В. Мотиви та чинники процесів самоорганізації у середовищі малого та середнього бізнесу // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2005. – № 3. – Т.1. – С.. 9-15.

14. Кудінова А.В. Підприємницька поведінка: сутність та детермінанти її еволюції // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №4(34). – С.104-111.

15. Коуз Р. Природа фирмы / Вехи экономической мысли. Теория фирмы. / Под. ред. В.М. Гальперина. – СПб., Экономическая школа, 2000. – С.11-32.

16. Козаченко Г.В., Макухін Г.А. Загальні показники оцінки трансакційних витрат підприємства // Регіональні перспективи. – 2004. – № 3-5 (40-42). – С.7-9.

Статья поступила в редакцию 23.01.2006

М.В. МАКСИМЧУК, к.е.н.,

Я.Я. ПУШАК, к.е.н.,

Інститут регіональних досліджень НАН України

ІНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА МОНІТОРИНГ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні в останні десятиліття, здійснення соціально-економічних та конституційно-правових реформ, створення умов для ефективною реалізації творчого потенціалу людини, вивільнення конструктивної людської діяльності з-під пресу багатьох формальних та неформальних інститутів передбачають стабільний розвиток регіонів держави.

Проблемам трансформаційних перетворень у соціально-економічному розвитку України та її регіонів присвячено багато наукових праць вітчизняних вчених, зокрема досліджувались зміни в інститутах управління регіональним розвитком у контексті формування теоретичних основ та практичних механізмів реалізації регіональної державної політики (М.І.Долішній [3, 5], В.К.Симоненко[13], М.Г.Чумаченко [14]), перетворення в економіці України на основі запровадження трансформаційних моделей розвитку, в т.ч. інноваційного характеру (В.М. Гесць[1,2]), економічні трансформації в різних секторах економіки держави на основі реалізації політики інвестиційного розвитку (І.І.Лукінов [7,8]). Проте проблема трансформацій у регіональному розвитку по-

требує подальшого дослідження, оскільки постійно змінюються умови функціонування регіональних суспільних систем. Крім того глибшої розробки потребує проблема саме інституційних трансформацій у регіонах держави. Насамперед це стосується соціально-економічного розвитку регіону в руслі ідей інституціоналізму.

З огляду на це метою даної публікації є з'ясування можливості використання інституціональної теорії в дослідженнях проблем регіонального розвитку, подальший розвиток положення про людину як основний об'єкт регіоналістики, в т.ч. через введення до регіональної науки категорії людської діяльності із конкретизацією його у понятті економічної активності, а також формування методологічного підходу й розробка відповідної системи критеріїв та формування на їх основі переліку показників для моніторингу економічної активності господарюючих суб'єктів у регіонах України.

Варто зазначити, що останнім часом центром регіональних досліджень стає людина з її потребами та інтересами, формується “лю-

© М.В. Максимчук, Я.Я. Пушак, 2006

динознавча парадигма регіоналістики” [5, с.33], людська діяльність як спосіб існування людини так само повинна стати об’єктом наукового пошуку в регіональних дослідженнях з широким використанням теоретичного доробку інституціоналізму. Одним із шляхів такого пошуку може бути введення у регіональні дослідження поняття економічної активності та вироблення системи показників з метою її оцінки та моніторингу на рівні суб’єктів господарювання регіону.

На основі типізації людської діяльності можна виділити сфери діяльності людини, які є не відокремлені, а взаємопроникні. Таких сфер можна виділяти дуже багато. Стосовно до регіональних досліджень можна твердити, що їх є п’ять: політика, економіка, наука, мистецтво, релігія. Найбільш розробленою і дослідженою, найбільш детально класифікованою є сфера економічної діяльності людини, що знайшло своє відображення у Класифікаторі видів економічної діяльності [6].

Зазначимо, що регіони виникають через трансформацію, зміну людиною географічного простору. Регіон – трансформована людською діяльністю частина географічного простору

планети. Розміри регіону визначаються залежно від типу діяльності, який аналізують дослідники, а також “обсягу” спільноти, що провадить цю діяльність [9].

Відповідно до ідей інституціоналізму економічна активність знаходиться під значним впливом економічних інститутів. З огляду на це розглянемо основні етапи трансформації основних господарських інститутів України.

За останні декілька десятиліть в Україні відбувалася інтенсивна трансформація суспільної системи, а особливо її господарської компоненти у напрямку переходу від плану до ринку як основного інституту управління та регулювання економіки. Але уявляти собі такий перехід у науково-теоретичному плані як однозначно лінійний стрибок „план-ринок”, було б значним спрощенням.

У таблиці 1 представлені два типи економіки – планова та ринкова, що є, до певної міри, науковою абстракцією. У реальності наведені полярні типи економіки навряд чи зустрічаються. Практика ж господарювання відбувається на основі використання конгломерату теоретичних положень різних напрямів економічної науки.

Таблиця 1

Основні інститути планової і ринкової економіки

Тип економіки	Формотворчий інститут	Інституції	Головні стимули економічного розвитку
Планова (жорсткоінституціоналізована) економіка	план	держплан	виконання плану, репресії
Ринкова (м’якоінституціоналізована) економіка	ринок	техноструктура корпорацій	отримання прибутку, банкрутство

Зазначимо, що планова економіка була економікою з високим ступенем інституціалізації, або жорсткоінституціалізованою економікою, в основу її функціонування була покладена моралізаторська доктрина. На певний проміжок часу, період модернізації та індустріалізації країни, коли функціонував мобілізаційний тип економіки, можливо, це і виправдовувало себе. Але згодом відбувся розрив між бажаним і дійсним. Стала наростати критична маса апатії, розчарування і цинізму у суспільстві, що позначилося на зміні економічної активності. Через наявність жорстких інституціональних структур, їх тиск, планова економіка почала розщеплюватися. Відбулося її роздвоєння, основою якого стала подвійна суспільна

мораль. “Зайва” енергія (мається на увазі творча енергія найбільш підприємливих людей) витіснялася у тінь.

Таку розщеплену структуру економіки успадкувала правляча еліта України у 1991 р. На жаль, в неї не вистачило політичної волі для того, щоб реалізувати дієві системні заходи, які б запобігли корупції і тінізації економіки, і на сьогодні тіньова економіка складає чи не найбільшу проблему ведення господарства в Україні.

Переведення української економіки на формалізовані ринкові засади, яке відбувалося після здобуття незалежності, не означає, однак, того, що інститут плану повинен зовсім зникнути з практики господарювання. Зникла централізована планова економіка, але

ефективно господарювати неможливо без проведення планувальної діяльності. Відповідно до положень інституціоналізму такою діяльністю в ринкових умовах займається так звана технo-структура корпорацій (табл. 1). Крім того, з точки зору забезпечення ефективного функціонування національної та регіональних суспільних систем у державі було запроваджено стратегічне планування на національному рівні, а також розробку і реалізацію стратегій розвитку для кожного регіону із подальшою її конкретизацією у програмах соціально-економічного розвитку.

Однак, як показала попередня практика реалізації подібного роду програм в Україні, цей інститут потребує побудови на докорінно нових засадах. Насамперед слід провести інвентаризацію всіх програм, оскільки їх на національному та регіональному рівні сформовано дуже багато, через що виникають проблеми з фінансуванням [4].

Одну з центральних проблем програмування соціально-економічного розвитку регіонів України становить проблема оцінки ефективності реалізації програм. Оцінювати їх ефективність та проводити моніторинг реалізації можна на основі пропонованого у даній публікації методологічного підходу щодо оцінки та порівняння економічної активності суб'єктів господарювання регіону [12].

У сучасній економічній літературі проблемі оцінки економічної активності суб'єктів господарювання приділена значна увага. Поряд з тим як вітчизняні, так і російські тлумачні економічні словники не наводять визначення терміну “економічна активність”, проте широко представлено трактування поняття “ділова активність”.

Під “економічною активністю суб'єктів господарювання регіону” ми розуміємо систему реальних, ініціативних та ефективних дій суб'єктів підприємництва регіону, спрямованих на виробництво того чи іншого товару, виконання певних робіт чи надання послуг, з метою отримання певних позитивних результатів, а саме: нарощення обсягів виробництва, залучення додаткових інвестиційних ресурсів, формування оптимального завантаження виробничих потужностей, реалізації прийнятих програм та запланованих заходів щодо розбудови власного бізнесу тощо.

Оцінка та порівняння економічної активності в регіоні є необхідним підґрунтям при розробці та реалізації політики економічного розвитку регіону. Організаційне та методичне забезпечення економіко-статистичних спосте-

режень за даного роду активністю має відповідати чинному законодавству та нормативним матеріалам Державного комітету статистики України.

Метою проведення економіко-статистичних спостережень за економічною активністю в регіоні є: оцінка формування та функціонування підприємницької діяльності в регіоні за визначений термін часу; проведення міжрегіональних порівнянь цієї діяльності в регіоні за визначений термін часу; кількісне виявлення особливостей, тенденцій та напрямків розвитку підприємницької діяльності в регіоні у різних секторах економіки.

Результати кон'юнктурних обстежень економічної активності в регіоні забезпечують: формування інформаційно-статистичної бази з оцінки економічного розвитку, зокрема у напрямі оцінки підприємницької діяльності та порівняння її стану в регіонах первинного та вторинного територіальних поділів; розширення обґрунтованості рішень різного рівня стосовно підприємницької діяльності з урахуванням також і спеціальних режимів її проведення на конкретній території регіону.

Інформаційно-статистична база, яка отримується (формується) в ході проведення кон'юнктурних обстежень за економічною активністю в регіоні, може бути використана:

2. *Органами регіонального управління і місцевого самоврядування* при: проведенні оцінки стану ефективності підприємницької діяльності на конкретній території; проведенні оцінки та порівняння регіонів первинного та вторинного територіальних поділів; визначенні пріоритетних напрямків розвитку підприємницької діяльності в регіоні (регіонах); формуванні регіональних програм соціально-економічного розвитку; підготовці різного роду ухвал, рішень щодо розвитку та стимулювання підприємницької діяльності в окремих секторах економіки регіону, включаючи й розробку механізмів її підтримки; визначенні стану та перспектив зростання податкових надходжень у державний та місцевий бюджети; підготовці різного роду документів у вищі органи в частині, що стосується регіональної підприємницької діяльності.

2. *Суб'єктами підприємницької діяльності в регіоні* при: виборі перспективних напрямків даної діяльності; оцінці віддачі від вкладених інвестицій; підготовці бізнес-планів розвитку виробництва та інвестиційних проектів; формуванні стратегії та організаційної структури підприємства; підготовці пояснюючих матеріалів щодо розвитку виробництва.

3. Юридичними та фізичними особами, які інвестують в регіон, при: оцінці інвестиційних ризиків; виборі суб'єктів підприємницької діяльності, у які можуть вкладатись інвестиції; порівнянні секторів економіки у різних регіонах держави щодо підприємницької діяльності; визначенні термінів окупності інвестицій; оцінці тенденцій розвитку на середньо- та довгострокову перспективу; підготовці статутних та вихідних техніко-економічних обґрунтувань; оцінці перспектив і можливостей залучення та повернення кредитів інвесторам.

4. Населенням регіону держави при: оцінці тенденцій розвитку підприємницької діяльності у різних секторах економіки з різною формою власності; виборі регіону та перспективних напрямків формування власної (підприємницької) справи; підвищенні загального освітнього рівня щодо статистичної оцінки регіональної підприємницької активності; оцінці перспектив розширення зайнятості за рахунок активізації регіональної підприємницької діяль-

ності.

Порівняння економічної активності в регіонах України нами пропонується проводити на основі розрахунку та співставлення відповідних темпових індексів, які об'єднують сукупність часткових показників, що характеризують стан середовища, яке вивчається (як правило, у різних шкалах виміру); а також розрахованих на їх основі інтегральних індексів економічної активності по кожному з досліджуваних регіонів [11].

Моніторинг економічної активності суб'єктів господарювання регіону, на наш погляд, необхідно проводити за наступними напрямками: оцінювання активності з організації підприємницької діяльності в регіоні; оцінювання інвестиційної активності суб'єктів господарювання регіону; оцінка виробничої активності в регіоні; оцінка активності споживання в регіоні та оцінка результативності діяльності суб'єктів господарювання в регіоні.

Таблиця 2

Критерії та показники оцінки економічної активності в регіоні

№	Критерій оцінки	Перелік показників
I	Організація підприємницької діяльності (ОПД)	кількість суб'єктів господарювання, кількість об'єктів, що змінили форму власності, кількість діючих банківських структур
II	Інвестиційна активність (ІА)	інвестиції в основний капітал, прямі іноземні інвестиції, обсяг банківських кредитів, введення в дію основних фондів
III	Виробнича активність (ВА)	обсяги виробництва в промисловості та сільському господарстві, в будівництві, транспорті та зв'язку
IV	Активність споживання (АС)	роздрібний товарообіг, зростання реальних грошових доходів
V	Результативність діяльності (РД)	зайнятість працездатного населення, обсяг експорту товарів та послуг, обсяги отриманого прибутку в розрахунку на 1-го зайнятого, податкові відрахування, що сплачені суб'єктами господарювання

До першого блоку увійшли показники, що оцінюють активність формування підприємницького середовища регіону.

Показники другого блоку відстежують процеси формування виробничих інвестиційних ресурсів.

Третій блок включає показники, що відображають ситуацію у сфері формування валового регіонального продукту у розрізі основних сегментів економіки регіону: промисловість, сільське господарство, транспорт, зв'язок, будівництво.

Оцінку наявного і потенційного споживчого попиту на товари і послуги в регіоні можна здійснити на основі показників, що увійшли до четвертого блоку.

П'ятий блок містить групу показників, що характеризують результативність здійснення економічної діяльності суб'єктами господарювання в регіоні.

Основні результати моніторингу економічної активності суб'єктів господарювання у Львівській області в 2003 р. та 2004 р. представлено в табл. 3 та 4.

З метою моніторингу економічної активності суб'єктів господарювання обрані вищезазвані первинні статистичні показники з огляду на те, що:

– зростання кількості суб'єктів господарювання в регіоні свідчить про формування сприятливих умов щодо розвитку економічної діяльності в регіоні;

- кількість об'єктів, що змінили форму власності, певним чином відображають ступінь активності формування підприємницького середовища регіону в сучасних трансформаційних умовах;
- поява нових фінансових структур (банківських установ) є індикатором поживлення економічної діяльності на певній території;
- зростаюча потреба підприємницьких структур у додатковій робочій силі є однією з ознак нарощення економічної активності;
- чим вищі обсяги інвестицій в основний капітал у поточному періоді, тим вищі економічні можливості суб'єктів господарювання в майбутньому;
- підвищення темпів залучення прямих іноземних інвестицій в регіон активізує розвиток економічної діяльності, а також вказує на зростання довіри та зацікавлення зарубіжних інвесторів до підприємницьких структур регіону;
- збільшення розмірів оборотних активів відображає нарощення фінансово-виробничих можливостей суб'єктів господарювання;
- зростання обсягів: продукції промисловості та сільського господарства, підрядних робіт, виконаних будівельними фірмами, а також вантажо- та пасажиро-обороту – характеризує виробничу результативність суб'єктів господарювання галузей економіки регіону, що є базовими при формуванні валового регіонального продукту;
- обсяги реалізації послуг та роздрібний товарообіг відображають активність формування регіонального споживчого попиту;
- податкові відрахування суб'єктів господарювання в місцеві бюджети є одним з головних критеріїв результативності діяльності підприємницьких структур за умови, що законодавча база щодо оподаткування економічної діяльності не зазнала значних змін протягом досліджуваного періоду;
- зростання частки збиткових підприємств у загальній кількості суб'єктів господарювання є негативною ознакою тенденції формування підприємницького середовища регіону;
- результативність та потенційні можливості суб'єктів господарювання регіону на зовнішніх ринках характеризує зростання обсягів реалізації експортної продукції;
- зростання результативності економічної активності суб'єктів господарювання позитивно впливає на їх фінансовий стан, що відповідно впливає і на зростання оплати праці найма-

них ними працівників;

- збільшення чисельності зайнятих на суб'єктах господарювання регіону є індикатором зростання їх економічної активності;
- обсяг сплаченого прибуткового податку з громадян характеризує з однієї сторони ділову активність фізичних осіб, а з іншої активність залучення та оплати праці найманих працівників суб'єктами господарювання регіону, що працюють на договірних умовах.

Підсумовуючи матеріал, викладений у статті, можна зробити висновок про те, що положення теорії інституціоналізму можливо й необхідно використовувати для аналізу функціонування економічної компоненти регіональних суспільних систем, а поняття економічної активності суб'єктів господарювання регіону може бути одним із центральних при визначенні методичних підходів до оцінки процесів соціально-економічного розвитку регіонів та формування в них конструктивного підприємницького середовища.

У плані визначення перспектив досліджень зазначимо, що потребує подальшої розробки методологія інституціонального забезпечення розвитку регіонів, що зумовлює необхідність розширення науково-теоретичного поля регіональних досліджень, визначення ролі у процесах соціально-економічного розвитку регіонів інституціональних трансформацій як необхідної компоненти формування стратегії розвитку України.

Все це зумовлює необхідність комплексного дослідження теоретико-методологічних засад інституціональних трансформацій у регіоні, в контексті державної регіональної політики та загальнодержавної стратегії соціально-економічної трансформації, результатом якої буде концепція інституціональних змін регіону і вироблення на її основі практичних рекомендацій з підвищення ефективності інституціонального забезпечення господарської діяльності в регіонах України.

Література

1. Геєць В. М., Александрова В. П., Барановський О. І. та ін. Економіка України: підсумки перетворень та перспективи зростання / Ін-т економічного прогнозування НАН України / В.М. Геєць (ред.). – К. : Форт, 2000. – 422с.
2. Геєць В. М., Кваснюк Б. Є., Зверяков М.І. та ін. Трансформація моделі економіки України. Ідеологія, протиріччя, перспективи / НАН України; Ін-т економічного прогнозування / В.М. Геєць (ред.). – К. : Логос, 1999. – 497с.

Таблиця 3

Оцінка економічної активності суб'єктів господарювання у Львівській області у 2003 р.

	Райони та міста	Груп. індекс ОПД	Груп. індекс ІД	Груп. індекс ВА	Груп. індекс АС	Груп. індекс РД	Інтегр. інд.ЕА
1	Бродовський	1,035	1,228	1,300	1,319	1,141	1,202
2	Буський	1,050	0,993	1,120	0,898	1,231	1,055
3	Городоцький	0,947	1,189	1,843	1,389	0,980	1,247
4	Дрогобицький	1,095	1,346	1,703	1,446	1,215	1,352
5	Жидачівський	1,007	0,883	1,214	1,053	1,284	1,083
6	Жовківський	1,077	1,725	1,125	1,415	1,197	1,296
7	Золочівський	1,068	1,245	1,287	1,164	0,998	1,150
8	Кам'янка-Бузький	0,990	0,704	0,890	1,065	1,235	0,969
9	Миколаївський	0,772	0,960	1,679	0,982	1,370	1,129
10	Мостиський	1,059	0,661	1,242	1,310	1,882	1,196
11	Перемишлянський	1,041	1,646	1,978	1,569	1,256	1,477
12	Пустомитівський	0,963	1,319	0,969	1,185	1,267	1,136
13	Радехівський	0,946	1,026	1,391	1,017	1,147	1,100
14	Самбірський	0,946	1,081	1,418	1,437	1,172	1,202
15	Сколівський	1,053	0,945	1,827	1,328	1,254	1,262
16	Сокальський	1,030	1,686	1,263	0,997	1,310	1,244
17	Старосамбірський	0,818	1,101	1,056	1,768	1,177	1,163
18	Стрийський	0,757	3,019	0,860	0,855	1,467	1,269
19	Турківський	0,962	1,181	1,235	1,363	1,044	1,153
20	Яворівський	1,077	0,884	1,183	1,242	1,224	1,118
21	Львів	1,081	1,246	0,875	1,282	1,154	1,122
22	Борислав	1,067	0,906	0,901	1,308	1,177	1,066
23	Дрогобич	1,069	1,938	0,878	1,435	1,057	1,246
24	Моршин						
25	Новий Розділ						
26	Самбір	1,042	1,799	0,959	1,194	1,248	1,231
27	Стрий	1,114	0,633	1,557	1,130	1,189	1,103
28	Трускавець	1,132	1,621	1,086	1,248	1,211	1,252
29	Червоноград	0,999	0,970	0,680	1,183	1,079	0,975
	Середньому по області	1,051	1,242	1,255	1,232	1,157	1,186

Розраховано за даними: Львівська область. Статистичний щорічник за 2003 р. Львів: ЛОУС, 2004 р. - 420с.

Таблиця 4

Оцінка економічної активності суб'єктів господарювання у Львівській області у 2004 р.

	Райони та міста	Груп. індекс ОПД	Груп. Індекс ІД	Груп. Індекс ВА	Груп. Індекс АС	Груп. Індекс РД	Інтегр. інд.ЕА
1	Бродовський	1,075	0,969	1,096	1,106	1,106	1,070
2	Буський	1,010	1,731	1,252	1,700	1,165	1,354
3	Городоцький	1,059	1,854	1,623	1,363	1,245	1,413
4	Дрогобицький	1,002	1,232	1,296	1,098	1,107	1,144
5	Жидачівський	1,033	1,457	1,275	1,226	1,088	1,211
6	Жовківський	1,110	1,018	1,174	1,319	1,082	1,138
7	Золочівський	1,021	1,022	1,032	1,098	1,278	1,088
8	Кам'янка-Бузький	1,004	1,862	1,139	1,207	1,079	1,239
9	Миколаївський	1,006	0,888	1,060	1,275	1,194	1,080
10	Мостиський	0,961	1,214	1,050	1,630	0,951	1,147
11	Перемишлянський	0,983	1,007	1,230	1,526	1,110	1,163
12	Пустомитівський	1,078	1,281	1,135	1,467	1,166	1,221
13	Радохівський	1,010	1,043	1,283	1,368	1,134	1,163
14	Самбірський	1,165	1,266	1,153	1,234	1,210	1,205
15	Сколівський	1,034	1,015	1,181	1,447	1,044	1,138
16	Сокальський	1,029	1,156	1,221	1,315	1,422	1,225
17	Старосамбірський	1,006	1,551	1,075	1,386	1,198	1,234
18	Стрийський	0,982	1,139	1,949	1,052	1,435	1,286
19	Турківський	0,929	2,091	1,104	1,207	1,218	1,279
20	Яворівський	1,049	1,400	1,254	1,448	1,138	1,253
21	Львів	1,073	0,918	0,754	1,256	1,064	1,006
22	Борислав	1,152	1,199	0,739	1,238	1,078	1,073
23	Дрогобич	1,086	0,804	0,764	1,210	1,104	0,986
24	Моршин	1,026	1,110	0,605	1,041	0,787	0,904
25	Новий Розділ	1,221	1,599	0,761	1,208	0,925	1,124
26	Самбір	0,974	1,103	0,678	1,129	1,024	0,974
27	Стрий	1,076	1,499	0,689	1,291	1,145	1,123
28	Трускавець	1,062	1,673	0,479	1,235	1,205	1,093
29	Червоноград	1,031	1,217	0,661	1,332	1,059	1,047
	Середньому по області	1,053	1,007	1,185	1,291	1,108	1,126

Розраховано за даними: Львівська область. Статистичний щорічник за 2004 р. Львів: ЛОУС, 2005 р. - 428с.

3. Долішній М.І., Злупко С.М., Вовканич С.Й. та ін. Регіональна політика і механізми реалізації / М.І. Долішній (ред.): НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – К.: Наукова думка, 2003. – 504 с.

4. Долішній М.І. Держава не береже інтелект нації // Високий замок. – 2004. – 13 січня.

5. Долішній М.І., Злупко С.М. – Львівська наукова школа економічної регіоналістики // Регіональна економіка. – 1998. - №2. С. – 28-39.

6. Класифікатор видів економічної діяльності. – К.: Держкомстату України, 1996. – 250 с.

7. Лукинов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя) / НАН України; Інститут економіки. – К., 1997. – 455 с.

8. Лукинов І. Інвестиційний потенціал економічного зростання // Вісник НАН України. – 2001. – № 4. – С.13-20.

9. Максимчук М.В. Діяльнісний підхід у регіональних дослідженнях: вступні зауваження // Slovek v suradniciach multidimenzionalnej spolocnosti. – Presov, 2002. – С.169-177.

10. Побурко Я.О. Основи організації регіональної статистики. – Львів: ДПА Друк, 2004. – 196 с.

11. Побурко Я.О., Карпінський Б.А., Пушак

Я.Я., Федак Т.В. Підприємницька діяльність в регіонах України // Регіони України. Економіко-статистичні порівняння. Додаток до науково-практичного журналу “Регіональна Економіка”. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України – 2000. – №1. – 24 с.

12. Пушак Я.Я. Про вдосконалення організації регіональної статистики. Актуальні проблеми економіки, фінансов, управління і права періода трансформації: Матеріали обл. науч.-практ. конф. (23 листопада 2002 г.) В 3-х ч. Ч.2. – Донецьк: ДІЕХП, 2002. – С.357-361.

13. Симоненко В.К. Регионы Украины: Проблемы развития. – К.: Наукова думка, 1997. – 262 с.

14. Чумаченко Н. Г., Биренберг Б. М., та ін. Самоуправление и самофинансирование регионов: теория и практика / М.Г.Чумаченко (ред.): НАН Украины; Ін-т економіки промисловості. – К. : Наукова думка, 1994. – 210с.

Статья поступила в редакцию 29.12.2005

Н.Д. АБДРАХИМОВА,

Академия управления при президенте Кыргызской республики

И.Г. ЯР-МУХАМЕДОВ, к.э.н., доцент,

Институт интеграции международных образовательных программ Кыргызского национального университета

ПОАСПЕКТНЫЙ АНАЛИЗ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ

В докладе предлагается рассмотреть обмен с трех различных точек зрения, соответствующих позициям субъектов-владельцев основных факторов производства. На основе анализа показана несостоятельность общепринятых суждений о взаимовыгодности внешней торговли и раскрыты взаимосвязи интересов заинтересованных сторон.

В экономической теории общепринятым является мнение о взаимовыгодности торговли, в том числе и внешней. Теория сравнительных преимуществ является основой этой точки зрения и, по крайней мере пока, нет оснований сомневаться в ее положениях. Но, уже на протяжении многих десятилетий, муссируются высказывания о неправомерности торговых отношений, «ножницах цен» и других подобных явлениях, ущемлявших интересы не самых развитых стран и называвшихся в пери-

од советской власти порождением неокOLONIALИЗМА. Прошли времена жесткой политической прокоммунистической ориентации экономической теории, но проблемы остались.

Одна из проблем касается фиаско рынка в части учета экономических интересов третьих лиц, несущих ущерб вследствие внешних эффектов процессов производства, которые связаны, как правило, с использованием общенациональных ресурсов, изложенной в [1]. Это мнение является общепринятым даже в рамках различных экономических школ. Второй момент касается использования труда. В работе [2] на основе анализа структуры затрат и процессов формирования альтернативной стоимости показано, хоть и на содержательном уровне, что неравенство фондовооруженности труда

© Н.Д. Абдрахимова, И.Г. Яр-Мухамедов, 2006